

ONDŘEJ
HROBINKA
II roč. 97

PERSPEKTIVNÍ RELIÉF.

ESEJ NA TÉMA PERSPEKTIVNÍ RELIEF

Už při prvním zamýšlení nad funkcí reliéfu jsme nuceni uvažovat o iluzi, zda má či představě prostoru, který se nám autor pokouší předložit.

Stejně tak podstata perspektivního zobrazování spočívá v „klamání“ diváka a snaze představit na dvourozměrném plánu prostorovou iluzi. Ve spojení těchto dvou prostředků se naši předci snažili o co největší účinek v budování nových, neskrutčných prostorů, a jejich působení na řadového občana. Šlo o jakési podporění autorit (jak náboženských, tak i světských) vedoucích ke snaze o větší počet prostých věřících.

Velkou jednoduchými metodami, založenými na geometrických pravidlech a natné dávce citu pro prostor, občas autoři došli a tak zajímavým prostorovým klamem, který nejsou schopny ani nejmodernější technologie využívající počítačů a laserů (hologramy, holografie).

Svoje kořeny má perspektivní reliéf už ve starověku. Dobrou představu si můžeme udělat z vykopávek v Pompejích, kde v jednotlivých stěkách můžeme sledovat vývoj směrující a pocitu skutečných, neskrutčných obrazů a architektonických prostorů. Evropské dějiny čekaly ještě téměř 15 století, než se dosáhlo obdobné dohody v dílech i talantů renesančních mistrů.

Si na základě podrobného zkoumání geometrie nastolili nový standard na jehož základech vznikali pozdější chrámy a stavby pozdní renesance a baroka.

Téměř v každém barokním kostele se potom architekt ve spolupráci s kameníky, malíři a sochaři pokouší o jakési „sborní“ stávající sdi a vytvoření nového nebeského prostoru.

Snad nejznámějším pokusem o probourání
sdi perspektivní malbou (v přeneseném slova smyslu
reliéfem) je kostel San Lascio v Miláně. Zde je
stěna na gnězděním nabrasena obrazem příčné
perspektivy fikční apsidy. Klam je sdatý do
té míry, že při pohledu na fotografické reproduce
divák vůbec neuvažuje o tom, že by za oltářem byla
prostě pomalovaná sedť. Proslulé je též Teatro Olympi-
co ve Vicenze navrhové 1480 Andreem Palladiem, kde
dokonce celé scény pracují s perspektivním reliéfem.
Podium zde sleduje reliéf nákladní roviny a je víc
divákovi ve slonu. Dosáhlo se tím efektem, kde
malé děti oblečené jako dospělí při rovnoběžném
pohybu s řadami diváků vyvolávaly dojem dospě-
lých lidí.

Perspektivní reliéf můžeme sledovat i v řadě českých
kostelů. Například barokní výzdoba gotického kostela
na Karlově jáhově prolamuje původní sedť iluzivními
výjevy a část maleb pro ověření prostorovosti vstř-
puje v reliéfu směrem dovnitř. Jsou zde k vidění
už dokonce ne reliéfy, ale přímo sochy vycházející
z nástěnné malby do prostoru kostela. Stejně tak
ve výzdobě mikuláše na malé Straně si člověk není
jistý a ani si není schopen stoprocentně ověřit, kde
na stropní výzdobě začíná malba a co je ještě
architektonický prvek. Reliéfu se používalo a dodnes
používá v optickém řešení městských prostor, zejména
v umocňování dominantních stábel. Ukázkou ná-
paditosti a cílu jsou dvě slavná římská náměstí -
náměstí Kapitulu od Michelangela Buonarrotiho
a Berniniho mohutné Kolonádové náměstí ve Va-
tikanu před svatým Petrem. V obou případech
se využívá efektu pohledově poskládaného náměstí,
tím, že se jeho plocha směrem k dominantě lichoběžní-

nově rozšiřuje. Celá pak působí dojmem krátkého náměsí, čímž se dominantně fixuje světské a z postranních staveb se stávají diskrétní kulisy k výsmačné stavbě. (Kapitol, svatý Petr, sv. Marek, Národní muzeum).

Zdá se, že perspektivní reliéf se stává v poslední době spíše otázkou historie a v současnosti stráci pevnou půdu pod nohama. Svoje důvody to má v dobovém pokroku, během něhož se vytráčí jednotící autorita (např. křesťanství) a lidé se více saobírají hmatatelnou realitou a svoji povětrnou iluze usvácejí v jiných směrech. Důležitější je, že tyto hodnoty ne v tak velké míře, ale přesto přetrvávají a že velká energie vynaložená do těchto děl nás stále oslovuje.